

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İngilizce Orijinalinden Çeviren:
Serkan Cengiz / avukat¹

Translated by Serkan Cengiz / Advocate, www.serkancengiz.av.tr. All rights reserved. No part of this translation may be reproduced without prior permission in writing of the translator.

BÜYÜK DAİRE

ŞERİFE YİĞİT / TÜRKİYE DAVASI²

(Başvuru no: 3976/05)

KARAR

STRAZBURG

2 Kasım 2010

İşbu karar kesin olmakla birlikte editöryel düzeltiye tabi tutulabilir.

---

¹ İzmir Barosu üyesi, www.serkancengiz.av.tr

² İzmir Barosu Dergisi'nin Mayıs 2013 (2013/2) sayısında yayımlanmıştır

Şerife Yiğit / Türkiye davasında;

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi,

Jean-Paul Costa (Başkan),
Christos Rozakis,
Nicolas Bratza,
Peer Lorenzen,
Josep Casadevall,
Corneliu Bîrsan,
Nina Vajić,
Anatoly Kovler,
Dean Spielmann,
Renate Jaeger,
Sverre Erik Jebens,
David Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Luis López Guerra,
Nona Tsotsoria,
Ann Power,
Işıl Karakaş, *Hakimler*
Ve Vincent Berger, Hukuki Danışman

‘dan müteşekkil heyet olarak, 16 Aralık 2009 ve 8 Eylül 2010 tarihlerindeki kapalı oturumlarda müzakerede bulunmuş olup, ikinci müzakere tarihinde kabul etmiş olduğu aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Bu dava, Türk vatandaşı olan Bayan Şerife Yiğit (başvurucu) tarafından 6 Aralık 2004 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34.maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine yapılmış olan başvurudan (no.3976/05) kaynaklanmaktadır.
2. Adli yardım almasına izin verilen başvurucu sırasıyla Diyarbakır ve Hatay'da avukatlık yapan Bay M.S.Tanrıkulu ve Bay N. Kırık tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti kendi ajanı tarafından temsil edilmiştir.
3. Eşiyle "imam nikâhlı" olarak yaşamış ve ondan 6 çocuk dünyaya getirmiş olan başvurucu, Sözleşme'nin 8 maddesine dayanarak eşinin 2002 yılında vefat etmesinden sonra eşinin hak sahibi olduğu emekli maaşı ve sağlık sigortasından, aralarındaki ilişkiden doğan

çocuklardan farklı olarak, aralarındaki ilişkinin ilgili mevzuat ve mahkemeler tarafından tanınmamış olması nedeniyle yararlanma talebinde bulunamadığını iddia etmiştir.

4. Başvuru Mahkemenin İkinci Bölümüne tevzii edilmiştir (İç Tüzük m.52/1). 20 Ocak 2009 tarihinde Farnçoise Tulkens, İreneu Cabral Barreto, Vladimiro Zagrebelsky, Danute Jociene, Dragoljub Popovic, Andras Sajo ve Işıl Karakaş ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Sally Dolle'den oluşan Daire, 4'e karşı 3 oyla Sözleşme'nin 8.maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.
5. 14 Eylül 2009 tarihinde, başvurucunun 7 Nisan 2009 tarihli talebini takiben, Büyük Daire'ye bağlı panel Sözleşme'nin 43.maddesi uyarınca başvurunun Büyük Daire'ye havale edilmesine karar vermiştir.
6. Büyük Daire'nin ne şekilde oluşacağına Sözleşme madde 27/2-3 ve İç Tüzük madde 24 uyarınca karar verilmiştir.
7. Başvurucu ve Hükümet esasa dair yazılı görüşlerini sunmuşlardır.
8. 16 Aralık 2009 tarihinde Strazburg'da bulunan İnsan Hakları Binası'nda bir duruşma yapılmıştır (Mahkeme İç Tüzüğü m.59/3).
Duruşmaya Katılanlar:

(a) Hükümet adına

Bay Ş.AKİPEK
Hukuk Müşaviri
Bay M.ÖZMEN
Yrd. Hukuk Müşaviri
Bayan A.EMÜLER
Bayan M. AKSEN
Bay T.AŞKIN
Danışmanlar;

(b) Başvurucular adına

Bay M.S.TANRIKULU
Bay N.KIRIK
Avukat
Bay İ.SEVİNÇ.
Danışman

Mahkeme Bay Kırık, Bay Tanrıkulu, Bayan Akipek ve Bay Özmen'i dinlemiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

9. 1954 yılında doğan başvuru İslahiye'de yaşamaktadır.
10. Başvuru, bir çiftçi olan ve 6 çocuğa sahip olduğu partneri Ömer Koç (Ö.K) ile 1976 yılında dini bir merasimle evlenmiştir. Ö.K, 10 Eylül 2002 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Başvuru, partneriyle resmi nikah hazırlıkları yaparken, bir hastalığın akabinde partnerinin hayatını kaybettiğini ifade etmiştir.

A. Yerel Mahkeme Önündeki Yargılama

11. Başvuru 11 Eylül 2003 tarihinde kendisi ve babasının nüfus kaydına giriş yapılmasını amaçlayan kızı Emine adına İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesi'nde bir dava açmıştır. Başvuru, Ö.K ile yapmış olduğu dini evliliğin tanınmasını ve kızının merhumun kızı olarak nüfus kayıtlarına kaydedilmesini talep etmiştir.
12. Asliye Hukuk Mahkemesi 26 Eylül 2013 tarihli kararıyla başvuru'nun dini evliliğin tanınmasına ilişkin talebini reddetmiş, buna karşın Emine'nin nüfus kayıtlarına Ö.K'nın kızı olarak kaydedilmesi talebini kabul etmiştir. Herhangi bir temyiz olmaması nedeniyle karar bu haliyle kesinleşmiştir.

B. İş Mahkemesi Önündeki Yargılama

13. Tarihi belirli olmayan bir taleple başvuru Hatay Bağ-Kur İl Müdürlüğü'nden kendisi ve kızı Emine'ye (eski partnerinin hak sahipliğine dayanarak) dul ve yetim maaşı bağlanmasını ve sağlık sigortasından yararlandırılmalarını talep etmiştir. Bağ-Kur bu talebi reddetmiştir.
14. Başvuru 20 Şubat 2003 tarihinde bu kararın iptali amacıyla İslahiye İş Mahkemesi'ne başvurmuştur. İslahiye İş Mahkemesi 20 Mayıs 2003 tarihinde yetkisiz olduğu, davanın Hatay İş Mahkemesi tarafından görülmesi gerektiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

15. Hatay İş Mahkemesi, İslâhiye İş Mahkemesi'nin hükmüne dayanarak, başvurunun Ö.K ile evliliğinin geçerli olamayacağına hükmetmiştir. Mahkeme evliliğin hukuken tanınmamış olması nedeniyle başvurunun, merhumun haklarına mirasçı olamayacağını karara bağlamıştır. Bununla beraber mahkeme Bağ-Kur kararının Emine'yle ilgili olan kısmını bir kenara koymuş ve babasının hak sahipliği temelinde onun lehine yetim maaşı ve sağlık sigortası tesis edilmesine karar vermiştir.
16. Başvurucu 10 Şubat 2004 tarihinde kararı temyiz etmiştir. Başvurucu nüfus müdürlüğündeki ilgili kaydın, kendisinin Kerküt köyüne kayıtlı olan Ö.K'nın karısı olduğunu ortaya koyduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu örf ve âdete uygun olarak 1976 evlendiğini açıklamıştır. İlk 5 çocuk 1985 yılında babalarının nüfusuna kaydedilmiştir, son çocuk olan ve 1990 yılında doğan Emine ise annesinin nüfusuna 2002 yılında kaydedilmiştir. Başvurucu, altı çocuğunun aksine, vefat eden partnerinin hak sahipliği temelinde dul maaşı ve sağlık güvencesinden yararlanma talebinde bulunamadığını iddia etmiştir.
17. Yargıtay 28 Haziran 2004 tarihinde başvurucuya tebliğ edilen 3 Haziran 2004 tarihli kararıyla söz konusu kararı onamıştır.

II. KONUYLA İLGİLİ ULUSAL HUKUK VE UYGULAMA

A. Yasal Düzenlemeler

1. Medeni Kanun

18. Medeni Kanununun 134.maddesi şöyledir:

“Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.

Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.”

19. Medeni Kanun'un 135 ve 144 arasındaki madde hükümleri kadın ve erkek arasındaki evlilik akdine ilişkin esasa ve usule dair hükümler ihtiva eder.
20. Madde 143 hükmü şöyledir:

“Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir. Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dini töreni yapılamaz. Evlenmenin geçerli olması dini törenin yapılmasına bağlı değildir.”

21. Yoksulluk ödemelerine ilişkin Medeni Kanunun m.176/3 hükmü bir defaya mahsus veya düzenli aralıklarla yapılan ödemeler biçiminde gerçekleşen yoksulluk nafakasının, hak sahibinin tekrar evlenmesi veya taraflardan birinin ölmesi veya nafaka alacaklısının resmi evlilik dışında *fili* bir evlilik yaşamı sürdürmesi, ekonomik ihtiyaç içinde olmaması veya ahlaka aykırı bir hayat sürmesi durumlarında sona ereceği hükmünü taşımaktadır.

2. Ceza Kanunu

22. Ceza Kanunu'nun 230.maddesinin 6.paragrafı şöyledir:

“Evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren belgeyi görmeden bir evlenme için dinsel tören yapan kimse hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.”

3. Borçlar Kanunu

23. Borçlar Kanunu'nun 43.maddesi koşullara ve kusurun ciddiyetine bağlı olarak belirlenen tazminat meselesini düzenlemektedir. 45.madde ölümü müteakiben meydana gelen zararlara ilişkin hükmedilen tazminatı düzenlemektedir. Ölümün sonucu olarak, ekonomik destekten yoksun kalanlar lehine, gelir kaybı nedeniyle tazminata hükmedilmesi gerekmektedir.

4. Sosyal Güvenlik Kanunu

24. Sosyal Güvenlik Kanunu'nun (Kanun no:506) 23.maddesinin b ve c fıkraları (medeni kanuna uygun evliliğin akdedildiği durumlarda) eşin ölümü durumunda maaş bağlanabilecek kişileri belirtmiştir.
25. Genel Sağlık ve Sosyal Güvenlik Kanunu'nun (Kanun no: 5510) 32-34 maddeleri (Medeni Kanuna uygun bir evliliğin akdedildiği durumlarda) kişilerin merhum eşleri dolayısıyla dul maaşı bağlanması talebinde, bulunabilme ve bağlanacak maaşın hesaplanma şartlarını düzenlemektedir.

5. *27 Ekim 2004 tarih ve 5251 sayılı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun*

26. Bu kanunun amacı kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi haklarını korumak, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığa karşı mücadele etmek ve onların eğitim seviyelerini yükseltmektir.

6. *8 Mayıs 1991 tarih ve 3716 sayılı Bir Evlenme Akdine Dayanmayan Birleşmelerin Evlilik Ve Evlilik Dışında Doğan Çocukların Düzgün Nesepli Olarak Tesciline İlişkin Kanun*

27. Başlığın ortaya koyduğu üzere, (16 Mayıs 1996'da yürürlükten kaldırılan) bu kanun resmi nikaha dayalı evlilik içinde veya böyle bir evliliğin dışında doğan çocukların nüfus kütüğüne anne veya babaları adına kaydı ve ebeveynleri resmi nikah akdetmemiş olan çocukların durumlarının düzenlenmesiyle ilgilidir. 8 Aralık 2001 tarihinde yürürlüğe giren yeni Medeni Kanun evlilik içinde veya dışında doğan çocuk ayrımı yapmamaktadır.

B. İçtihat

1. Yargıtay

28. Yargıtay 21.Hukuk Dairesi 28 Mayıs 2007 tarihinde (E.2007/289, K.2007/8718), iş kazası nedeniyle partneri hayatını kaybeden dini nikahlı eşe Borçlar Kanunu'nun 43. ve 44. maddeleri gereğince tazminat ödenmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

29. Yargıtay 10.Hukuk Dairesi 11 Eylül 1990 tarihli kararıyla (1990/4010 E, 1990/6972 K), iş kazası nedeniyle hayatını kaybeden erkeğin dini nikahlı eşine tazminat ödenmesine hükmeden ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur. Evliliğin hukuki bir kurum olduğunu, karşı cinsten iki kişinin dine dayalı birlikteliğinin evlilik olarak kabul edilemeyeceğini, Sosyal Güvenlik Yasası'nın m.23/c ve b hükümlerinin evlilik veya diğer birlikteliklerden doğan çocuğa tazminat ödenmesini garanti altına aldığı yineleyen Yargıtay, iş kazasını müteakiben çocukların sosyal güvenlikten yararlanma hakları olduğu, buna karşın babanın partnerinin böyle bir hakkı olmadığına hükmetmiştir. Yargıtay, konuyla ilgili yasal mevzuatın olmaması nedeniyle, sosyal güvenlik kurumunun partnerinin

ölümünden sonra yanlışlıkla kendisine ödeme yapılan kadına, yapılan ödemeleri iadeye mecbur tutabileceğine hükmetmiştir.

30. Yargıtay 3.Hukuk Dairesi 11 Aralık 2003 tarihli kararıyla (2003/14484 E, 2003/14212 K), Medeni Kanun madde 176/3'e dayanarak kadının evlilik cüzdanı olmaksızın başka bir erkekle fiilen evlilik hayatı sürdürdüğü ve çiftin bir çocuk sahibi olduğu, dolayısıyla eski kocanın eski karısına nafaka ödemek zorunda olmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.
31. Yargıtay 4.Ceza Dairesi 6 Haziran 2000 tarihli kararıyla (2000/3127 E., 2000/4891 K.) Medeni Kanuna göre resmi nikahın akdedildiğini kanıtlayan evlilik cüzdanını kontrol etmeksizin dini nikah kıyan imamın beraatine karar veren ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

2. Danıştay

32. Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu 17 Ekim 1997 tarihli kararıyla (1995/79 E., 1997/479 K.) imam nikahına dayalı bir birliktelikte, çocuklar açısından baba ve kadın açısından eş olan kişinin taksirle öldürülmesinden sonra (bir gösteri sırasında ateşlenen polis kurşunları nedeniyle) hayatta kalan partner ve çocuklar lehine tazminata hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararını onamış, dolayısıyla da aynı yargılama kapsamında Danıştay 10. Dairesinin kararını bozmuştur. Danıştay, söz konusu davanın hayatta kalan partner tarafından kendi ve dini nikaha dayalı bu ilişkiden doğan dört çocuğu adına, erkeğin ölümünü müteakiben, çocuklar ve annelerinin erkeğin ekonomik katkısından yoksun kaldıktan sonra açıldığını tespit etmiştir (*destekten yoksun kalma tazminatı*). Her ne kadar iç hukuk böyle bir birlikteliğe koruma sağlamasa veya bu birlikteliği geçerli hale getirmese de çift, nüfus kayıtlarında ebeveyn olarak kendi adlarına kaydettirdikleri çocuklara sahip olmuş ve merhum ekonomik olarak aileye katkı sağlamıştır.

3. İç hukuk ve uygulaması üzerine gözlemler

33. Dini evliliğe dayanan birlikteliğin sosyal bir gerçeklik olması nedeniyle, dini nikahlı partnerin ölümü durumunda kadınlar lehine tazminata hükmedilmesi hususunda mahkemeler iki hukuki sorumluluk prensibi uygulamaktadırlar.

(a) Borçlar Kanunu madde 43 ve 44 temelinde maddi ve manevi zararlara dair tazminat (*maddi ve manevi tazminat*)

(b) Borçlar Kanunu madde 45 temelinde ölümü müteakiben yoksun kalınan mali destek tazminatı (*destekten yoksun kalma tazminatı*)

34. Medeni Kanun madde 176/3 hükmünün özel muhtevası bağlamında, mevzuat hükmü resmi nikah akdetmeksizin fiilen karı koca olarak birlikte yaşayan çiftlere atıfta bulunmaktadır. Uygulamada bunun anlamı dini evliliklerdir ve düzenlemede öngörülen durumlarda (bkz. yukarıda paragraf 21) bir tarafın nafaka ödemeye devam etmesine dair herhangi bir yükümlülük mevcut değildir. Hal böyle olmakla birlikte Yargıtay eşcinsel veya zina mahiyetindeki ilişkilerde yukarıdaki paragrafın atıfta bulunduğu iki tazminat türüne birlikteliğin ahlaka aykırı olması nedeniyle hükmetmemektedir (Örneğin bkz. Yargıtay 21 Hukuk Dairesi'nin 11 Ekim 2001 tarih ve 2001/6819 E., 2001/6640 K. sayılı kararı).
35. Yasal mevzuat resmi nikaha dayalı evlilik dışındaki bir birliği veya her türlü karşıt veya eşcinsel birlikte yaşama biçimini tanımamaktadır. Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nda ifade edilen ve uygulanan genel ilkeler, dolaylı olarak veya fiili olarak dini evliliğin tanınması şeklinde yorumlanamaz. Her ne kadar yerel mahkemeler hayatta kalan partnerler lehine genel hukuki sorumluluk ilkeleri temelinde tazminata hükmetmelerde (ki bu durum sosyal güvenlik veya resmi nikahı düzenleyen prensiplerle eş tutulamaz), ölen partnerin hak sahipliğine dayanarak dulluk maaşına ve sosyal güvenlik ödentilerine asla hükmetmemişlerdir.

C. Davanın Arka Planı

1. Tarih

36. İslam hukuku dini bir evlilik için iki erkek şahidin veya bir erkek iki kadın şahidin huzurda bulunmasını gerektirir. Evlilik, dini bir görevlinin (imam veya eşdeğeri) huzurda bulunmasına veya resmi bir belgenin düzenlenmesine gerek duyulmaksızın çiftin tanıklar huzurunda karşılıklı olarak yemin etmesiyle akdedilir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde sünni mezhebinin dini karar makamı olan Şeyhülislam tarafından alınan bir karar sonrasında bir imam yada kadının huzurda bulunması tüm dini evlenme merasimleri açısından zorunlu hale getirilmiştir. Bu uygulama oldukça yaygın bir şekilde kabul görmüştür ve günümüzde imamın huzurda bulunması

gerekmektedir. Müslüman evlilikleri mehir olarak adlandırılan maddi bir unsurda ihtiva etmektedir.

37. İslam hukuku bazı özel koşullar dışında (kocanın ölmesi gibi) bir evliliğin sona erdirilmesine dair tek yolun boşanma olduğunu kabul etmektedir. Bu, karısını reddeden ve dolayısıyla da evlilik bağına sona erdiren kocanın tek taraflı eyleminden ibarettir. Bu eylem, kocanın açık bir şekilde söz konusu kelimeleri üç defa karısına söyleyerek karısını boşamasını gerektirir (örneğin “seni boşuyorum” veya “boş ol”).

2. Cumhuriyet

38. Türk Cumhuriyeti laik temelde tesis edilmiştir. 29 Ekim 1923'teki Cumhuriyet'in ilanının öncesi ve sonrasındaki bir dizi reformlar sonucunda kamusal ve dini alanlar ayrılmıştır. 3 Mart 1923 tarihinde hilafetin kaldırılması; 10 Nisan 1928 tarihinde İslam'ın devletin dini olduğunu belirten anayasa hükmünün kaldırılması ve son olarak 5 Şubat 1937 tarihinde Anayasa'da değişiklik yapılarak laiklik prensibinin anayasal statü olarak düzenlenmesi (bkz. 1924 Anayasası'nın 2. maddesi 1961 ve 1982 Anayasalarının 2. maddeleri). Laiklik prensibi Osmanlı toplumundaki 19. yüzyıl ile Cumhuriyetin ilanı arasında yaşanan gelişmelerden esinlenmiştir (bkz. Leyla Şahin [BD],no. 44774/98, para.30-32, ECHR 2005-XI).
39. Medeni Kanunun en temel başarılarından birisi dini evlilikler öncesinde resmi nikah merasimini zorunlu kılarak kadınlar ve erkekler arasında tek eşliliğe dayalı zorunlu resmi evlilik akdini getirmesidir. 8 Aralık 2001 tarihinde yürürlüğe giren yeni Medeni Kanun evliliğin dışında, başka bir biçimde birlikte yaşamayı düzenlememektedir. Ulusal Meclis bu alanda her hangi bir yasal düzenleme yapmamayı tercih etmiştir.

3. Diyanet İşleri Başkanlığı

40. Diyanet İşleri Başkanlığı'na göre, Başkanlık tarafından tayin edilen imamların açık bir şekilde gelecekteki eşlerin (kadın/koca) nüfus müdürlüğü kayıtlarında evli olduğunu teyit etmesi gerekmektedir. Başkanlık tarafından görevlendirilen imam huzurundaki “dini” merasim çok az önem arz eden basit bir formalitedir. Resmi nikâha dayalı evlilik, dini evliliğin önüne geçmektedir.

III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK

41. Karşılaştırmalı hukuk çalışmasında incelenen 36 ülkenin on dördü (Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Portekiz, İspanya ve Birleşik Krallık) çeşitli biçimlerde dini evliliği tanımaktadır. Dini evliliklerin özellikle tanınmadığı ve birlikte yaşamayla aynı şekilde değerlendirilmediği ülkeler şöyledir: Arnavutluk, Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna ve Hersek, Estonya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Macaristan, Lüksemburg, Moldova, Monako, Hollanda, Romanya, Sırbistan, Slovenya, İsviçre, Eski Yugoslavya Cumhuriyeti, Makedonya ve Ukrayna.
42. İnceleme altındaki ülkelerden dördü (Fransa, Yunanistan, Portekiz ve Sırbistan) açık bir şekilde birlikte yaşamayı tanımaktadır. Her ne kadar bu düzenlemeler diğer ülkelerde açık bir şekilde kabul edilmemiş olsa da, belirli ölçüde hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Macaristan, İtalya, Hollanda, Slovenya ve İsviçre’de durum böyledir. Hal böyle olmakla birlikte ülkelerin çoğunluğu birlikte yaşamı tanımamaktadırlar (Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bulgaristan, Kıbrıs, Estonya, Finlandiya, Gürcistan, Almanya, İrlanda, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Moldova, Monako, Polonya, Romanya, “Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya”, Ukrayna ve Birleşik Krallık).
43. 24 ülke (Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, Lüksemburg, Moldova, Monako, Hollanda, Polonya, Romanya, Sırbistan, Slovenya, İspanya, İsviçre, “Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya” ve Ukrayna) ulusal mevzuat hayatta kalan eşe, bazı koşullar çerçevesinde ve merhum kişinin sosyal güvenliğe dair hak sahipliği temelinde, yararlanma talebinde bulunmasına imkan vermektedir. Bu ülkelerden sadece altısı (Avusturya, Belçika, Fransa, Macaristan, Hollanda ve İspanya) bu hakları birlikte yaşam sürme halini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Avrupa Konseyi üye devletlerinin pek çoğunda sadece resmi nikahla evlilik akdetmiş olan çiftler, partnerinin ölümü durumunda onun sağlık sigortasından faydalanmaya hak kazanırken, birlikte yaşayan çiftlerde bu mümkün olmamaktadır.
44. Danimarka, Macaristan, Hollanda, Portekiz, Slovenya ve İspanya’da bazı koşullarda birlikte yaşayan çiftlerden hayatta kalan partnere dul

maaşı bağlanabilmektedir. Hayatta kalan eşe maaş bağlamanın mevcut olduğu ülkelerin büyük bir çoğunluğunda birlikte yaşayanlar maaş alma hakkına sahip değildir.

HUKUK

I. HÜKÜMET'İN İLK İTİRAZI

A. DAİRE KARARI

45. Hükümet Daire önündeki yargılamada iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazında bulunmuştur. Hükümet, başvurucunun vefat eden eşiyle yapmış olduğu dini evliliğin tanınması talebiyle İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açtığına işaret etmiştir. Başvurucunun davası mahkeme tarafından reddedilmiş ve başvurucu bu kararı temyiz etmemiştir.

46. Daire, aşağıdaki gerekçeyle Hükümet'in ilk itirazını reddetmiştir:

“19.Mahkeme başvurucunun ölen partnerinin emekli maaşı ve sağlık sigorta hakkına ilişkin başvurusunun Hatay İş Mahkemesi tarafından 21 Ocak 2004 tarihinde reddedildiği yakınmasında bulunulduğunu gözlemlemektedir. Bu karar Yargıtay tarafından 3 Haziran 2004 tarihinde onanmış, onama kararı 28 Haziran 2004 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 6 Aralık 2004 tarihinde yani Sözleşme'nin 35.maddesinin 1.paragrafı tarafından belirlenmiş olan 6 aylık süre içerisinde başvurusunu Mahkemeye sunmuştur. Dolayısıyla, Hükümet'in itirazının reddedilmesi gerekmektedir.”

B. Tarafların Sunumları

47. Hükümet aynı ilk itirazı Büyük Daire önünde de yinelemiştir.
48. Başvurucu, partnerinin hak sahipliği temelinde dul maaşı ve sosyal güvenlik ödentileri için ulusal mahkemelere başvurduğunu, talebinin reddedildiğine dikkat çekerek iç hukuk yollarının tüketildiğini ileri sürmüştür.

C. Mahkemenin Değerlendirmesi

49. Mahkeme, partnerinin ölümünü müteakiben nüfus kayıtlarındaki bilginin düzeltilmesi, dini evliliğinin tanınması ve kızının, ölen partnerinin kızı olarak nüfusa kaydedilmesi amacıyla başvurucunun ilk olarak İslahiye Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurduğunu

gözlemlemektedir. Başvurucu sonrasında vefat eden partnerinin hak sahipliğine dayanarak dul maaşı ve sosyal güvenlik ödentileri elde edebilmek için bu kez Hatay İş Mahkemesi'ne dava açmıştır. Dolayısıyla dava konusu ödentileri elde edememesinden şikayet eden başvurucu, kararı Yargıtay tarafından onanan Hatay İş Mahkemesi nezdinde mevcut olan uygun iç hukuk yolunu, her ne kadar davası reddedilse de, kullanmıştır. Hatay İş Mahkemesi'nin kararı Yargıtay tarafından onanmıştır.

50. Dolayısıyla Büyük Daire, Daire'nin vardığı sonuçla hem fikirdir. Büyük Daire, etkin ve elverişli olması muhtemel olan bir iç hukuk yolunun tüketilmesinin zorunlu olduğunu, bir iç hukuk yolunun tüketildiğinde temel olarak aynı amacı haiz başka bir iç hukuk yolunun tüketilmesinin gerekli olmadığını yinelemiştir. (bkz. *Kozacıoğlu / Türkiye* [BD], no. 2334/03, para. 40, AİHM 2009-..., ve *Micallef / Malta* [BD], no. 17056/06, para. 58, AİHM 2009-...). Büyük Daire devamında Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmediği hususundaki itirazının reddedilmesinin zorunlu olduğuna hükmetmiştir.

II. BAŞVURUCUNUN ŞİKAYETİNİN MUHTEVASI

51. Büyük Daire, Daire'nin başvurunun yakınmasını sadece Sözleşme'nin 8.maddesi açısından incelemiş olduğunu gözlemlemektedir. Hal böyle olmakla birlikte Büyük Daire, önüne gelen davalara ilişkin yargılama yetkisi kapsamının sadece Daire'nin kabul edilebilirlik hakkındaki kararıyla sınırlı olduğunu yinelemektedir (bkz. *Perna / İtalya* [BD],no.48898/99, para. 23, AİHM 2003-V, ve *Azinas / Kıbrıs* [BD], no. 56679/00, para. 32, AİHM 2004-III). Bu sınırlılık içerisinde, Büyük Daire yargılama sırasında ortaya çıkmış her türlü hukuki ve maddi meseleyi ele alabilir (bkz. *Powell ve Rayner / Birleşik Krallık*, 21 Şubat 1990, para.29, Seri A no. 172; *Philis / Yunanistan (no. 1)*, 27 Ağustos 1991, para. 56, Seri A no. 209; *Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 19 Şubat 1998, para. 44 *Kararlara Dair Raporlar Judgments ve Decisions* 1998-I; ve *Scoppola / İtalya (no. 2)* [BD], no. 10249/03, para.48, AİHM 2009-...).
52. Ayrıca davanın olaylarına dair uygulanacak hukukun belirlenmesinde Mahkeme'nin amir durumunda olması dolayısıyla Mahkeme, başvurucu veya Hükümet tarafından hukuka dair yapılan sınıflandırmayla bağlı değildir. *Jura novit curia* prensibi vasıtasıyla Büyük Daire örneğin dayanak gösterilmemiş olan maddeler kapsamında şikayetleri değerlendirebilir, hatta Mahkeme bir

Sözleşme hükmü altında kabul edilemez olarak ilan ettiği bir şikayeti başka bir Sözleşme hükmü altında kabul edilebilir ilan edebilir. Bir şikayet sadece dayanılan hukuki gerekçeler veya argümanlarla değil muhtevasında ileri sürülen olaylarla sınıflandırılır (bkz. *Scoppola*, yukarıda değinildi, para. 54; *Powell ve Rayner*, yukarıda bahsedildi, para. 29; ve *Guerra ve Diğerleri*, yukarıda bahsedildi, para. 44). Sözleşmenin 43.maddesi dolayısıyla, Daire tarafından daha önce incelenmiş olan başvurunun, tüm yönlerini ele alan yeni bir karar verilmesi yoluyla başvuru Büyük Daire'ye havale edilmektedir (bkz, diğerlerini yanı sıra, *Göç / Türkiye* [BD], no. 36590/97,para 36, AİHM 2002-V). Büyük Daire iş bu davada aynı yöntemi benimseyebilir.

53. Bu nedenden ötürü Büyük Daire, tarafları sunacakları değerlendirme ve savunmalarda ayrıca müdahalenin, 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14.maddesine uygun olup olmadığı hususuna da değinmeye davet etmiştir. Tarafların sunumları ışığında Mahkeme başvuru şikayetine bu hükümler açısından değerlendirilmesinin gerekli olduğu kanaatindedir.

III.1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ İLE BAĞLANTILI OLARAK SÖZLEŞME'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ ŞİKAYETİ

54. Bir önceki paragrafta değinilen davetle bağlantılı olarak başvuru, merhum partnerinin hak sahipliğine dayanan dul maaşı ve sosyal sigorta imkanlarından yararlanmasına ulusal mahkemeler tarafından hükmedilmesinin 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesinin ihlal teşkil ettiğini ileri sürmüştür.

Sözleşmenin 14. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır”

1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasadaki öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para

cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

A. 1 No’lu Protokol’ün 1. Maddesi İle Bağlantılı Olarak 14. Maddenin Uygulanabilirliği

55. Sadece Sözleşme ve Protokollerin esasa ilişkin diğer hükümleri tarafından korunan hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak bir etkiye sahip olması nedeniyle Sözleşme’nin 14. maddesinin bağımsız bir mevcudiyeti bulunmamaktadır. Maddenin uygulanması bu hükümlerden bir veya daha fazlasının ihlal edilmesini ön şart olarak ön görmemektedir, dolayısıyla bu açıdan bağımsızdır. 14.maddenin uygulanabilir olabilmesi için davanın olaylarının Sözleşme ve Protokollerin ihtiva ettiği esasa dair başka bir hak kapsamına girmesini gerektirir (bkz. *Thlimmenos / Yunanistan* [BD], no. 34369/97, para. 40, AİHM 2000-IV, ve *Koua Poirrez / Fransa*, no. 40892/98, para.36, AİHM 2003-X; bkz.ayrıca *Fretté / Fransa*, no. 36515/97, para. 31, AİHM 2002-I ve o kararlarda bahsedilen içtihatlar).
56. 1 no’lu Protokol’ün 1. maddesinin uygulanabilirliği açısından Mahkeme, *Stec ve Diğerleri / Birleşik Krallık* kararında (kabul edilebilirlik hakkında karar) [BD], nos. 65731/01 ve 65900/01, para. 42-56, AİHM 2005-X) bu maddenin Devletleri bir sosyal güvenlik veya emeklilik programı tesis etmeye zorlamadığına hükmetmiştir. Hal böyle olmakla birlikte Sözleşen Devlet’in ister önceden ödeme yapılması koşuluyla veya koşulsuz olarak, bir refah ödentisine dair yasal mevzuata sahip olması durumunda bu yasal mevzuatın gereğini yerine getirenler açısından 1 no’lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamına giren mülkiyet menfaati yaratan bir husus olarak değerlendirilmesi zorunludur.
57. İş bu davada başvuru, merhum partnerinin hak sahipliğine dayanan dul maaşı ve sağlık güvencesinden dini merasimlere uygun olarak evlenen kadın statüsüne sahip olması olarak ifade edilen ayrımcı bir gerekçeyle mahrum bırakılmıştır ve bu mesele başvurucuya göre 14.maddenin kapsamına girmektedir.
58. Mahkeme ulusal sosyal güvenlik mevzuatının sadece Medeni Kanuna uygun olarak evlenen kişilerin vefat eden eşlerinin sosyal güvenlik hak sahipliğini miras yoluyla kazanacağını belirtmektedir.

Mahkeme ayrıca Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun ilgili maddelerinde tanımlanan hukuki sorumluluğa dayanan olağan hukuk temelinde ulusal mahkemelerin yerleşik içtihatlarına göre, Medeni Kanuna uygun bir evliliğin mevcut olmaması durumunda hayatta kalan eş lehine emekli maaşı ve sosyal güvenlik ödentisi hükmedilemeyeceğini gözlemlemektedir. Mahkeme konuyla ilgili her ne kadar 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin herhangi bir biçimde sosyal güvenlik ödentisi alma hakkını içermese de, bir devletin bir ödenti programı tesis etmeye karar vermesi durumunda, bunun 14. maddeyle bağdaşır bir yöntemle yapılması gerektiğini belirten kendi içtihatlarına dikkat çekmektedir (bkz. yukarıda bahsedilen *Stec ve Diğerleri*, para.55). Görülmekte olan bu davada, başvuru merhum partnerinin hak sahipliğine dayanan emeklilik maaşı ve sosyal güvenlik ödentilerinden Sözleşme'nin 14. maddesi kapsamına girecek ayrımcı gerekçelerle yararlandırılmadığı şikayetinde bulunmuştur.

59. Sonuç olarak 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesi uygulanabilir.

B. 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesiyle Bağlantılı Olarak 14. Maddeye Uygunluk

1. Tarafların Sunumları

(a) Hükümet

60. Hükümet Sözleşme'nin 12. maddesiyle bağdaşır olan evliliğin düzenlenmesinin devletin takdir yetkisine girdiğine dikkat çekerek başlamıştır. Resmi evlilik Medeni Kanun tarafından açık bir şekilde düzenlenmiştir. Sadece medeni evlilik akdetmiş olan kişiler bağlı haklardan yararlanabilmektedirler. Bu sebepten ötürü başvuru merhum partnerinin sosyal güvenlik hak sahipliğinden yararlanma talebiyle Hatay İş Mahkemesi'ne açtığı davası reddedilmiştir. Dul maaşına ve sosyal güvenlik ödentilerine hak kazanma Medeni Kanun'un ihtiva ettiği miras kurallarıyla düzenlenmemiştir. Ulusal Sosyal Güvenlik Yasası uyarınca, medeni bir evlilikte hayatta kalan hukuka uygun eş ve çocuklara bu hak sahipliği miras yoluyla intikal eder.
61. İkinci olarak Hükümet Anayasa tarafından güvence altına alınan "laiklik prensibinin" önemini vurgulamıştır. Dini kuralların uygulanmasına hukuki neticeler bağlanması mümkün değildir. Yasa koyucunun amacı dini evlilikleri önlemek ve toplumu inşa eden en

önemli yapı olan aileyi korumaktır. Laik bir devlet olarak Türkiye dini evlilikleri tanımamıştır. Erkekten ziyade kadının istihdamda olduğu benzer bir durumda da, kadının ölümü üzerine erkeğe dul maaşı veya sosyal güvenlik ödentisi bağlanmayacaktır. Dini evlilikler, erkekle kıyaslandığında kadını dezavantajlı bir konuma sokmaktadır. Ayrımcılığın önlenmesi, kadınlar ve erkeklere aynı hakların verilmesi amacıyla hukuk, dini evlilikler öncesinde resmi nikahın akdedilmesini zorunlu kılmaktadır. Medeni evlilikleri düzenleyen hukuk evlenme hakkına dair bir sınırlama getirmediği gibi birlikte yaşayan kişileri Medeni Kanuna uygun olarak evlenmeye de zorlamamaktadır.

62. Hükümet sunumlarında resmi makamların, aynı durumda olan benzer kişilerle karşılaştırıldığında başvurucuyu ayrımcı bir muameleye tabi tutmadıklarını belirtmiştir. “Hayatta kalan yaşam partnerine” veya “hayatta kalan partnere” merhum partnerinin varisi olarak dul maaşı veya sosyal güvenlik ödentileri alma hakkı veren herhangi bir ulusal mevzuat hükmü bulunmamaktadır. Dini ve medeni evlilik arasındaki temel fark, dini evliliğin hukuk tarafından tanınmasıdır. Dini evlilikler kayıt altına alınmamaktadır. Bu tür birliktelik tesis etmek isteyenler sadece medeni evlilik akdettikten sonra, bunu gerçekleştirmekte özgürdürler. Ceza Kanunu’nun 230. maddesi resmi nikahtan önce dini bir nikah akdedilmesini cezalandırmayı gerektirebilen bir suç olarak düzenlemiştir. Bu hükmün amacı kadını çok eşliliğe karşı korumaktır. Dini evliliklerin hukuka uygun olarak kabul edilmesi durumunda, eşlik eden (örneğin, bir erkeğin dört kadınla evlenebilmesi gibi) tüm dini sonuçların kabul edilmesi zorunlu olacaktır. Bunu önlemenin tek yolu medeni evliliklerin teşviki ve dini evliliğe herhangi bir hak bağlanmamasıdır. Dini evliliğe karşı hukuki dayanağı güçlendiren bir diğer argüman medeni evliliğin mevcudiyetine dayalı babalık karinesidir. Dahası çocuğun babası tarafından tanınması, babanın dini evliliğinin düzenlenmesini gerektirmez. Başvurucunun partnerin ölümü durumunda dul maaşı ve sosyal güvenlik ödentilerine hak sahipliğini temin etmek amacıyla medeni evlilik akdetmek için yeterli zamanı mevcuttur.
63. Son olarak Hükümet zararlara dair özel hukuka dayalı bir talep ile kamu hukuku kuralları çerçevesinde dul maaşı ve diğer sosyal güvenlik ödentilerine ilişkin yapılan başvuru arasında bir ayırım yapılmasının gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Dul maaşı ve diğer sosyal güvenlik ödentilerine hak sahibi olabilmek hukuki ilişkinin mevcudiyetini gerektirmektedir. Dini evliliğinin tanınmamış olması nedeniyle başvurucu vefat eden partnerinin hak sahipliğine

dayanarak, dul maaşı ve sosyal güvenlik ödentilerini hukuken talep edemez. Böylesi hakların dinen evli olan kişilere tanınması dini evliliklerin teşvik edilmesi mahiyetinde olacaktır. Ulusal hukuk çerçevesinde zararlara ilişkin talepte bulunma ilgili kişilerin ilişkili/akraba olmalarına bağlı değildir. Kabul edildiği üzere merhumu önemseyen bir nişanlı veya yakın bir arkadaş veya ölüm sebebiyle gelir kaybına uğrayan bir kişi lehine tazminata hükmedilebilir. Hal böyle olmakla birlikte Türk hukuku bu tür durumlarda dini veya medeni bir evliliğin mevcut olmasından bağımsız olarak tazminat sağlamaktadır.

(b) Başvurucu

64. Başvurucu duruşma sırasında, bu bağlamda açık bir şekilde herhangi bir yakınmada bulunmaksızın kendisinin de dini bir evlilikten dünyaya geldiğini ve 15 Ekim 2002 tarihine kadar nüfusta kayıtlı olmadığını ifade etmiştir. Kaydedilmekteki bu gecikme başvurusunun Ö.K ile medeni bir evlilik akdedememesinin gerekçesidir. Başvurucu örf ve adetlere göre evlenen bir kadın olarak, ulusal mahkemelerin partnerinin ölümü üzerine medeni bir evlilik akdetmemiş olması nedeniyle sosyal güvenlik ödentilerine ilişkin talebini reddettiğini belirtmektedir.
65. Başvurucu, başvurusunun dini evliliğin veya çok eşliliğin tanınmasına yönelik bir başvuru olarak değerlendirilmediğini belirtmektedir. Medeni Kanun, dini evliliği medeni resmi merasimin gerçekleştirilmesi sonrasında yapılması şartıyla tanımaktadır. Başvurucu, Ceza Kanunu'nun ilgili maddesinden haberdar olsa da, ilgili hükmün etkinliği hususunda kuşku duymaktadır (bkz. yukarıdaki paragraf 22). Başvurucuya göre, dini evlilik tüm Türkiye açısından sosyal bir gerçekliktir. Ayrıca başvuru dini evliliğin, evlilik dışında doğan çocukların nüfus kütüğüne kaydedilmelerinin sağlanması amacıyla düzenli olarak çıkarılan af kanunları kapsamında mevzuata uygun hale getirilebileceğini ileri sürmüştür.
66. Duruşma sırasında başvuru, hiç bir zaman partneri üzerinden hak sahibi olmaması nedeniyle tüm tıbbi masraflarının, partneri üzerinden değil kendisi tarafından karşılandığını belirtmiştir.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

(a) İlgili genel prensipler

67. Mahkeme'nin yerleşik içtihatlarına göre ayrımcılığın anlamı, objektif ve makul bir haklılık olmaksızın farklı şekilde muamele etmektir (bkz. *D.H. ve Diğerleri / Çek Cumhuriyeti* [BD], no. 57325/00, para. 175, AİHM 2007-XII). Muameledeki farklılık, meşru bir amaç gütmüyorsa veya kullanılan yöntemler ile gerçekleştirilmesi amaçlanan hedef arasında makul bir oranlılık ilişkisi mevcut değilse, nesnel ve makul bir haklılığa sahip olmayacaktır (bkz. *Larkos / Kıbrıs* [BD], no. 29515/95, para. 29, AİHM 1999-I). Prensip olarak Sözleşme hükümleri, Sözleşen Devletlerin belirli bir kategori veya grubun diğerlerinden farklı bir muameleye tabi tutulmasına neden olacak genel planlama programlarını yasal tedbirlerle kabul etmesini engellemez. Buna karşın yasa kapsamındaki kategori veya grubun tamamına yönelik muamele farklılığının Sözleşme ve Protokolleri uyarınca haklı olması şarttır (bkz. *mutatis mutandis, Ždanoka / Letonya* [BD], no. 58278/00, para. 112, AİHM 2006-IV).
68. Başka bir ifadeyle, 14. madde esas olarak farklı olaylara/koşullara ilişkin objektif değerlendirme ile kamu yararına dayalı olarak toplumun menfaatlerinin korunması ve Sözleşme tarafından korunan hak ve özgürlüklere saygı arasında makul bir denge üzerine inşa edilen muamele farklılığını yasaklamamaktadır (bkz. *Ünal Tekeli / Türkiye*, no. 29865/96, para.51, AİHM 2004-X).
69. Sözleşme tarafından garanti altına alınan haklardan yararlanılması sırasında ayrımcılığa tabi tutulmama hakkı, Devletlerin durumları hatırı sayılır ölçüde farklı olan kişilere, objektif ve makul bir sebep olmaksızın farklı davranmaması durumunda da ihlal edilecektir (bkz. *Thlimmenos*, yukarıda, para. 44).
70. Sözleşen Devletler diğer benzer durumlardaki farklılıkların hukukta farklı bir muameleyi haklılaştırıp haklılaştırmayacağı veya hangi ölçüde haklılaştıracağına değerlendirilmesi açısından belirli bir takdir marjına sahiptirler (bkz. *Marckx / Belçika*, 13 Haziran 1979, para. 33, Seri A no. 31; *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali / Birleşik Krallık*, 28 Mayıs 1985, para. 72, Seri A no. 94; ve *Stubbings ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, 22 Ekim 1996, para. 72, *Raporlar* 1996-IV). Bu takdir yetkisi, devletin mali durumuyla yakından ilişkili genel nitelikteki mali tedbirlerin Devlet tarafından kabulü hususuna gelindiğinde daha geniştir (bkz. *Burden / Birleşik Krallık* [BD], no. 13378/05, para. 60, AİHM 2008-..., ve *Petrov / Bulgaristan*, no. 15197/02, para. 55, 22 Mayıs 2008). Hal böyle olmakla birlikte mesele konusu davanın koşulları çerçevesinde bu tedbirlerin Devletin Sözleşme ve Protokoller kapsamındaki

yükümlülükleriyle bağdaşıp bağdaşmadığına en nihayetinde Mahkeme karar verecektir (bkz. *James ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, 21 Şubat 1986, para 46, Seri A no. 98, ve *National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society ve Yorkshire Building Society / Birleşik Krallık*, 23 Ekim 1997, para. 80, *Raporlar 1997-VII*).

71. Bu alandaki ispat külfeti açısından Mahkeme başvuruçunun bir muamele farklılığını ortaya koyduğunda, Hükümetin bu farklılığın haklı olduğunu ortaya koyması gerektiğini hüküm altına almıştır (bkz. *D.H. ve Diğerleri*, para 177; *Timishev / Rusya*, nos. 55762/00 ve 55974/00, para. 57, AİHM 2005-XII; ve *Chassagnou ve Diğerleri / Fransa [BD]*, nos. 25088/94, 28331/95 ve 28443/95, para 91-92, AİHM 1999-III).
72. Sözleşme'nin 12. maddesi açısından Mahkeme evliliğin, evlenen kişilere özel bir konum ve bir takım özel haklar sağladığını hali hazırda hüküm altına almıştır (bkz. *Burden*, yukarıda bahsedilen, para. 63, ve *Shackell / Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik hakkında karar), no. 45851/99, 27 Nisan 2000) Evliliğin korunması prensip olarak evli ve evli olmayan çiftler arasındaki muamele farklılığını haklılaştırabilen önemli ve meşru bir gerekçe teşkil edebilir (bkz. *Quintana Zapata / İspanya*, 4 Mart 1998 tarihli Komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar (DR) 92, s. 139). Evlilik, onu birlikte yaşayan bir kadın ve bir erkeğin durumundan belirgin bir şekilde farklılaştıran bir haklar ve yükümlülükler külliyatı ile nitelenmektedir (bkz. *Nylund / Finlandiya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), no. 27110/95, AİHM 1999-VI, ve *Lindsay / Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik hakkında karar), no. 11089/84, 11 Kasım 1986). Dolayısıyla devletler vergilendirme, emekli maaşı ve sosyal güvenlik gibi sosyal ve mali politika alanına giren meselelerde evli ve evli olmayan çiftleri farklı muameleye tabi tutma hususunda belirli bir takdir yetkisine sahiptir (bkz. *diğerleri arasında, yukarıda para.65'te bahsedilen, Burden* kararı).

(b) Yukarıda Belirtilen Prensiplerin Bu Davaya Uygulanması

(i) *Medeni veya Dini Mahiyetteki Bir Evliliğin 14. Madde Tarafından Yasaklanan Ayrımcılık Kaynağı Olup, Olamayacağı*

73. İş bu davada her ne kadar hukuken evli olmasa da başvuruçunun eski partneriyle onun ölümüne kadar 26 yıl boyunca tek eşli bir ilişki yaşadığı ve partnerinden altı çocuğu olduğu hususunda herhangi bir tartışma mevcut değildir. Hatay İş Mahkemesi'nin kararına göre (bkz. yukarıda para.15) başvuruçunun merhum partnerinin hak

sahipliğine dayanarak dul maaşı ve sosyal güvenlik ödentilerinden yararlanma talebi, medeni bir evlilik akdetmemiş olması nedeniyle reddedilmiştir. Kendisinde dini bir evlilikten doğan başvuruçunun nüfus kütüğüne kaydedilmemesi bu durumu değiştiremez.

74. Başvuruçucu kendisinin durumunu medeni bir evlilikte dul kalan kadının durumuyla karşılaştırabilir olarak değerlendirilmektedir. Başvuruçucu evliliğinin medeni olması dışında mesele konusu ödentileri talep edebilmek için tüm yasal gerekleri yerine getirmiştir.
75. Hükümet, ulusal mahkemelerin başvuruçuyu, benzer bir durumda olan diğer kişilerle bağlantılı olarak, ayrımcı bir muameleye tabi tutmamış olduğunu belirterek dini kurallara göre evlenmiş kişi olarak başvuruçunun durumunun Medeni Kanuna uygun olarak evlenen kadınla benzeştirilemeyeceği görüşünü benimsemiştir. Ulusal mahkemelerin başvuruçucu lehine mesele konusu ödentilere hükmetmemesi hukuka dayanmaktadır. Buna ilişkin haklı dayanak iki yönlüdür: Bunlar bir takım özel gayretlerle çok eşlilikle mücadele etmek ve laiklik ilkesidir.
76. Dolayısıyla Mahkeme bu aşamada ister medeni ister dini olsun evliliğin doğasının 14. madde tarafından yasaklanan ayrımcılığın kaynağı olup olamayacağını incelemek zorundadır.
77. Bu bağlamda Mahkeme 14. maddenin, garanti altına alınan haklar ve özgürlüklerin sınırları dahilinde kişilerin veya kişi gruplarının birbirlerinden ayırt edilebilmesine imkan veren kişisel bir özellik/konum gerekçesiyle veya bu temelde yapılacak ayrımcı muameleyi yasakladığına dikkat çekmektedir (bkz. *Kjeldsen, Busk Madsen ve Pedersen / Danimarka*, 7 Aralık 1976, para. 56, Seri A no. 23). Mesele konusu özellikle 14.maddede ifade edilmektedir.
78. Hal böyle olmakla birlikte madde hükmünde sıralanan liste örnekleme amaçlıdır ve “bu tür herhangi başka bir duruma dayalı” ifadesiyle ortaya konulduğu üzere tahdidi değildir (Fransızca “*notamment*”) (bkz. *Engel ve Diğerleri / Hollanda*, 8 Haziran 1976, para. 72, Seri A no. 22; *James ve Diğerleri*, yukarıda belirtilen, para. 74; ve *Luczak / Polonya*, no. 77782/01, para 46, AİHM 2007-XIII). Ayrıca 14. madde tarafından yasaklanan ayrımcılık “diğer kanaatler” gerekçesiyle de olabilir. İster medeni ister dini olsun evliliğin doğası/mahiyeti 14. madde tarafından öngörülen ve listelenen mevcut ayrımcılık gerekçelerine girmemesi nedeniyle, Mahkeme evliliğin “diğer durum” başlığı altına girip girmeyeceğini incelemek zorundadır.

79. Bu bağlamda Mahkeme önceki davalarda medeni bir evlilik içinde doğan çocuklarla karşılaştırıldığında evlilik dışında doğan çocuklara ilişkin muamele farkının onların sadece evlilik dışında doğan çocuklar olma “konumundan” kaynaklanması sebebiyle ayrımcılığa tabi tutulduklarına hükmetmiştir (diğer önemli kararlar arasında bkz., *Marckx, Mazurek / Fransa*, no. 34406/97, AİHM 2000-II; ve *Inze / Avusturya*, 28 Ekim 1987, Seri A no. 126). Mahkeme bir çocuk bakımından sadece evlilik dışında doğmuş olması gerekçesiyle haklardan yararlanma talebinin reddinin ayrımcı olduğunu tespit ederken de benzer bir gerekçe benimsemiştir (bkz., örneğin, *Sahin / Almanya* [BD],no.30943/96, para.87, AİHM 2003-VIII). Keza Mahkeme iki ebeveyn arasında evlilik bağı bulunmamasının 14. madde tarafından yasaklanan bir ayrımcılık kaynağı oluşturabilecek kişisel “durum” biçimlerinden birisi olduğu kanaatinde dir.

80. İşbu mülahazalar, uygun düştüğü ölçüde, somut olayda da uygulama alanı bulacaktır zira başvurunun söz konusu ödentiler açısından maruz bırakıldığı muamele farklılığının sadece onun partneriyle yapmış olduğu evliliğinin medeni nitelikte olmayan mahiyetinden kaynaklandığı itiraza konu değildir.

(ii) *Muameledeki Farklılığa Dair Nesnel ve Makul Bir Haklılığın Olup Olmadığı*

(a) Meşru Amaç

81. Mahkeme bu aşamada mesele konusu muamele farklılığının meşru bir amaç güdüp gütmeyeceğini belirlemek zorundadır. Bununla bağlantılı olarak Türkiye’deki laiklik prensibinin önemini dikkate alarak Mahkeme her hangi bir dini evliliğin ön koşulu olarak tek eşli medeni evliliği başlatan Medeni Kanunu 1926 yılında kabul ederek Türkiye’nin, erkekle kıyaslandığında kadını açıkça dezavantajlı bir duruma düşüren, hatta onu bağımlı ve aşağı bir pozisyona indirgeyen bir evlilik geleneğine son vermeyi amaçladığını belirtmektedir. Türkiye aynı gerekçeyle özellikle boşanma ve mirasla ilgili medeni haklardan yararlanma açısından cinsiyet eşitliğini kabul etmiş, çok eşliliği yasaklamıştır. Türk Medeni Kanuna uygun olarak akdedilen evlilik için yaş sınırı getirerek, kadınlar açısından bir dizi hak ve yükümlülük tesis ederek özellikle kadını korumayı amaçlamaktadır (özellikle evliliğin sona ermesi veya kocanın ölümü durumlarında).

82. Yukarıdaki hususlar ışığında Mahkeme söz konusu muamele farklılığının esas olarak kamu düzeninin ve diğerlerinin hak ve özgürlüklerinin korunması meşru amaçlarını hedeflediğini kabul etmektedir.

(β) Gerçekleştirilmek İstenen Amaç ile Kullanılan Yöntemler Arasındaki Makul Oranlılık İlişkisi

83. Makul bir oranlılığın mevcut olup olmadığı hususunda, başvurucunun medeni bir evlilik akdetmemiş olduğunun ve durumunu yasal mevzuata uygun hale getirmemiş olmasının kendisi açısından olumsuz hukuki sonuçlar doğurmuş olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla başvurucu, partnerinin ölümü üzerine dul maaşı ve sosyal güvenlik ödentilerini talep edebilmesine imkan verecek mirasçılık statüsüne sahip değildir. Duruşmada başvurucu, partneri hayatta iken tıbbi masraflarını kendisinin ödediğini, partnerinin bu dönemde “Bağ-Kur” emeklilik kurumuna primlerini ödediğini ifade etmiştir.

84. Hal böyle olmakla birlikte Mahkeme başvurucunun kendi durumunun farkında olduğunu ve partnerinin ölümü üzerine ödenti ve imkanlardan yararlanabilmek için ilişkisini Medeni Kanuna uygun olarak hukukileştirmesi gerektiğini bildiğini belirtmektedir. Medeni Kanun, medeni bir evliliğin geçerli olabilmesi ve üçüncü kişiler ve Devlet açısından sonuç doğurabilmesi için bağlayıcı hukuki bir belgenin tanzim edilmesini şart koşmaktadır. Dolayısıyla resmi evlilik merasiminin sonunda evlenme cüzdanı çifte teslim edilmektedir. Medeni Kanun, evlenme cüzdanının yokluğunda dini evliliğin gerçekleştirilemeyeceğini açıkça ifade etmektedir (bkz.yukarıda para.20). Sorumlu Devlet, medeni evliliğin üstünlüğünün sağlanması amacıyla, özellikle medeni bir evliliğin gerçekleşmiş olduğunu tespit etmeksizin dini nikah kıyan kişilere karşı ayrıca cezai yaptırımlar tesis etmiştir (bkz.yukarıda para. 22). Yasa koyucu tarafından bu alandaki yetkisi kabul edilen Diyanet İşleri Başkanlığı, kendi imamlarına yönelik evlenmek isteyen çiftlerin nüfus müdürlüğü kayıtlarında halihazırda medeni bir evlilik akdetmiş olduğunu doğrulamaları şartı getirmiştir.

85. Bu nedenle işbu dava, (İspanyol resmi makamları tarafından) Roman toplumun üyesi olan ve Roman törelerine göre evlenmiş olan başvurucunun, partnerinin “eşi” olarak tanınmış olduğu *Muñoz Díaz / İspanya* (no. 49151/07, 8 Aralık 2009) davasından açık bir şekilde farklılık arz etmektedir. İşbu davada kadın ve ailesine evlenme cüzdanı verilmiş ve aileye geniş aile statüsü tanınmıştır. Anne (eş olarak) ve altı çocuk sağlık yardımı almaktadır. Bu nedenle

Mahkeme konumu, resmi makamlarca tanınmasıyla doğrulanan başvuru evliliğinin geçerliliğine ilişkin iyi niyeti nedeniyle emeklilik maaşına hak kazanma açısından meşru bir beklenti içine girdiği görüşüne sahiptir. Sonuç olarak başvuru Roman gelenek ve göreneklerine göre evlendiği zaman diliminde İspanya’da, din değiştirdiğini veya başka bir inanca sahip olduğunu önceden bildirme hali istisna olmak üzere, Katolik Kilisesi kurallarından farklı bir şekilde evlenmek mümkün değildir.

86. *Muñoz Díaz* davasındaki durumdan farklı olarak, işbu davada başvuru partnerinin hak sahipliğine dayalı emekli maaşı ve sosyal güvenlik ödentilerinden yararlanma hususunda meşru bir beklentiye sahip olduğunu ileri sürmemiştir (bkz.yukarıda para.58). Ayrıca medeni evliliği düzenleyen esasa ve usule ilişkin koşullar açık ve ulaşılabilir ve medeni evlilik akdedilmesine ilişkin düzenlemeler de basit, ilgili kişiler üzerinde aşırı bir yük yaratmamaktadır (bkz.yukarıda para. 18). Başvuru hiç bir zaman aksi yönde bir iddiada bulunmamıştır. Dahası başvuru medeni bir evlilik akdedilmek için 26 yıl gibi yeterli uzun bir süreye sahiptir. Dolayısıyla başvuru iddia ettiği durumu hukukileştirmek için gösterdiği çabaların, idari işlemlerin yavaşlığı veya hantallığı nedeniyle engellendiği değerlendirmesinin haklı bir sebebi yoktur. Nüfus Müdürlüğünün evlilik dışında doğan çocuklarla bağlantılı olarak çıkarılan af kanunları temelinde Nüfus Müdürlerinin kendi inisiyatifleriyle başvuru durumunu hukukileştirebileceği veya hukukileştirmesi gerektiği hususunda (yukarıda paragraf 27) Mahkeme Devletlerin, Sözleşme’nin 12. maddesine uygun olarak evliliği düzenleyebileceğini buna karşın, bunun Devletin egemenlik alanındaki kişileri medeni bir evlilik akdetmeye zorlayabileceği anlamına gelmediğini belirtmektedir. Mahkeme, Hükümet gibi mesele konusu af yasalarının dini evlilikleri hukukileştirmekten ziyade hukuken tanınmayan veya evlilik bağının dışında doğan çocukların durumlarının iyileştirilmesini amaçladığını belirtmektedir.
87. Bu mülahazalar ışığında Mahkeme itiraz konusu muamele farklılığı ile hedeflenen meşru amaç arasında makul bir oranlılık ilişkisi olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle söz konusu farklılık açısından nesnel ve makul bir haklılık mevcuttur.
88. Sonuç olarak 1 no’lu Protokol’ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak 14.madde ihlali bulunmamaktadır.

IV. SÖZLEŞME’NİN 8.MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

89. 1 nolu Protokol’ün 1.maddesi ile bağlantılı olarak Sözleşme’nin 14.maddesi altında ileri sürülen aynı şikayet temelinde başvuru ayrıca Sözleşme’nin 8.maddesinin anlamı çerçevesinde aile yaşamına saygı haklarının ihlal edildiği yakınmasında bulunmuştur. Maddenin ilgili kısımları şöyledir:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

A. Daire Kararı

90. Daire, 8.maddenin anlamı çerçevesinde işbu davada “aile yaşamının” mevcut olduğunu tespit etmektedir (bkz. Daire kararının 27. paragrafı). Daire şikayet edilen farklılığın meşru amaç taşıdığını, aile bağlarına dayanan geleneksel ailenin korunması olarak ifade edilen nesnel ve makul gerekçelere dayanmış olması nedeniyle bu madde açısından bir ihlalin mevcut olmadığına hükmetmiştir (bkz. ilgili kararın 30. paragrafı).

B. Tarafların Sunumları

91. Hükümet, 8.maddenin Sözleşen Devletler üzerinde medeni bir evlilik akdetmeksizin birlikte yaşayan çiftlere dair özel bir rejimin kabul edilmesine yönelik bir yükümlülük tesisi etmediği görüşünü benimseyerek Daire’nin vardığı sonuçla hemfikirdir.

92. Başvurucu iddialarını yinelemiştir.

C. Mahkeme’nin Değerlendirmesi

1. Bir “Aile Yaşamının” Mevcut Olup Olmadığı

93. 8. madde aile yaşamına saygı hakkını garanti altına alarak bir ailenin mevcudiyetini önceden varsaymaktadır. “Aile yaşamının” mevcut olup olmaması temel olarak uygulamada yakın kişisel bağların

gerçekten var olması meselesidir (bkz. *K. ve T. / Finlandiya* [BD], no. 25702/94, para. 150, AİHM 2001-VII).

94. 8. madde, “meşru” aile açısından geçerli olduğu gibi “meşru olmayan” bir ailenin “aile yaşamı” açısından da geçerlidir (bkz. *Marckx*, yukarıda bahsedilen, para. 31, ve *Johnston ve Diğerleri / İrlanda*, 18 Aralık 1986, para. 55, Seri A no. 112). Aile kavramı sadece aile temelli ilişkilere münhasır değildir ve tarafların evlilik dışında birlikte yaşadıkları diğer fiili “aile” bağlarını da içine almaktadır (bkz. *Keegan / İrlanda*, 26 Mayıs 1994, para. 44, Seri A no. 290, ve *Al-Nashif / Bulgaristan*, no. 50963/99, para. 112, 20 Haziran 2002). Böyle bir ilişkiden doğan çocuk doğumu sebebiyle ve bu andan itibaren aile birliğinin *ipso jure* parçasıdır. Dolayısıyla çocukla ebeveynleri arasında aile yaşamına karşılık gelen bir bağ mevcuttur (bkz. *Elsholz / Almanya* [BD], no. 25735/94, para. 43, AİHM 2000-VIII).
95. Ayrıca yakın akrabalar arasındaki miras ve gönüllü bağış/temlik meseleleri aile yaşamıyla yakından bağlantılı olduklarını ortaya koymaktadır. Aile yaşamı örneğin, çocukların eğitim alanı gibi sadece sosyal, ahlaki ve kültürel bağları içermez ayrıca nafaka yükümlülüğü ve Sözleşen Devletlerin büyük çoğunluğunun iç hukuklarında benimsemiş oldukları mirasa dair saklı pay müessesinin ortaya koyduğu üzere maddi türden menfaatleri de içerir. Her ne kadar normal koşullarda mülk sahibinin ölümüne kadar miras hakları kullanılmaz ise de, aile yaşamının değişime maruz kaldığı ve hatta sona erdiği zamanlarda bu haklara dair meseleler ölümden önce de ortaya çıkabilir. Bir vasiyetname yaparak veya gelecekteki miras temelinde bir hediye vererek, ki uygulamada sıklıkla bu şekilde olmaktadır, mal varlığının paylaşılması gerçekleştirilebilmektedir. Dolayısıyla bu durum göz ardı edilemeyecek bir aile yaşamı özelliğini ortaya koymaktadır (bkz. yukarıda bahsedilen *Marckx*, para. 52, ve *Merger ve Cros / Fransa*, no. 68864/01, para. 46, 22 Aralık 2004).
96. Ek olarak bir ilişkinin “aile yaşamı” oluşturup oluşturmadığına karar verirken çiftin birlikte yaşayıp yaşamadığı, ilişkilerinin uzunluğu ve çocuk sahibi olup olmadıkları (bkz. *X, Y ve Z / Birleşik Krallık*, 22 Nisan 1997, para.36, *Raporlar 1997-II*, ve *Kroon ve Diğerleri / Hollanda*, 27 Ekim 1994, para. 30, Seri A no. 297-C) da dahil olmak üzere çok sayıda unsur bağlantılı olabilir.
97. Daire iş bu davaya ilişkin kararında aşağıdaki gerekçeyle Sözleşme’nin 8.maddesinin uygulanabilir olduğuna hükmetmiştir:

“27. İş bu davada başvuru 1976 yılında Ö.K ile *imam nikâhı* ile evlenmiştir. Çift altı çocuk sahibi olmuş, bunlardan ilk beşi babalarının nüfus kütüğüne kaydedilmiş, son çocuk ise başvurunun nüfus kütüğüne kaydedilmiştir. Başvuru ve Ö.K.’nin ölüm tarihi olan 2002 yılına kadar, birlikte yaşadığı hususunda tarafların herhangi bir itirazı olmamıştır. Mahkeme dini evliliğin Türk hukukundaki yeri, rolü ve sosyal sonuçlarına dair karar verme yetkisine sahip olmadığı kanaatindedir. Mahkeme başvuru Ö.K. ve çocuklarının Sözleşme’nin 8.maddesi’nin anlamı çerçevesinde aile oluşturacak şekilde yaşadıklarını belirtmektedir.”

98. Büyük Daire bu tespitle tamamıyla mutabıktır.

99. Bu nedenle Mahkeme, iş bu davanın kendine özgü koşulları çerçevesinde, medeni evliliği dini evlilikten ayırıştırarak özel bir statü vermek amacıyla Devlet tarafından yapılan tercihin Sözleşme’nin 8. maddesinin anlamı çerçevesinde başvurunun “aile yaşamına” bir müdahaleyle sonuçlanıp sonuçlanmadığını tespit etmek zorundadır. Mahkeme bu belirlemeyi 1 no’lu Protokol’ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme’nin 14. maddesiyle ilgili benimsemiş olduğu gerekçe ışığında yapacaktır (bkz.yukarıda para.81-88).

100. Bu bağlamda 8.maddenin temel amacının bireyin kamu otoritesinin keyfi müdahalesine karşı korunması olduğu tekrarlanmalıdır. Ek olarak aile yaşamına etkin “saygı” gösterilmesi muhtevasında pozitif yükümlülükler taşıyabilir. Her iki bağlamda da birey ve bir bütün olarak toplumun yarışan menfaatleri arasında sağlanması zorunlu olan adil dengenin dikkate alınması gereklidir ve her iki bağlamda da Devletin belirli bir takdir marjına sahip olduğu kabul edilmektedir (bkz. *Hokkanen / Finlandiya*, 23 Eylül 1994, para. 55, Seri A no. 299-A). Ayrıca, Devletin planlamış olduğu ekonomik, mali veya sosyal politikalar alanında, ki bunlara dair görüşler demokratik bir toplumda olağan olarak değişebilmektedir, bu takdir marjı kaçınılmaz olarak daha geniştir. (bkz., *yukarıda diğerleri arasında, James ve Diğerleri*, para. 46). Bu husus iş bu dava açısından da geçerlidir (bkz.yukarıda, para.82).

101. Başvurucuya gelince, o partneriyle birlikte dini bir evlilik içerisinde yaşamayı tercih etmiş ve bir aile kurmuştur. Başvuru ve Ö.K. resmi makamların müdahalesi olmaksızın huzur içinde yaşayabilmişlerdir. Dolayısıyla onların dini evliliği tercih etmiş olması ve medeni bir evlilik akdetmemiş olmaları, başvurunun 8. madde çerçevesinde etkin bir aile yaşamı sürdürmesine mani olacak mahiyette bir idari ve cezai türde yaptırım uygulanmasını gerektirmemiştir. Bu nedenle Mahkeme Devletin, başvurunun aile yaşamına yönelik bir müdahale görüntüsünü tespit etmemiştir.

102. Dolayısıyla Mahkeme 8. maddenin Devletler üzerinde dini evliliği tanıma yükümlülüğü yaratacak şekilde yorumlanamayacağı görüşünü benimsemektedir. Bu bağlamda, Daire'nin de yapmış olduğu gibi (bkz. Daire kararının 29.paragrafı.) 8. maddenin özel bir evli olmayan çiftler kategorisi tesis etme yönünde Devlete yönelik bir yükümlülük getirmediğine dikkat çekmek önemlidir. (bkz. yukarıda bahsedilen *Johnston ve Diğerleri*, para. 68). Bu nedenle mirası düzenleyen Medeni Kanun ve sosyal güvenlik mevzuatı uyarınca başvurucunun mirasçılık sıfatına sahip olmaması başvurucunun 8.madde kapsamındaki haklarının ihlal edildiği anlamına gelmez.

103. Sonuç olarak bir 8. madde ihlali mevcut değildir.

BU NEDENLERLE MAHKEME OY BİRLİĞİYLE

1. *Hükümetin ilk itirazının reddine;*
2. *1 nolu Protokol'ün 1. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 14. maddesi ihlalinin mevcut olmadığına;*
3. *Sözleşme'nin 8.maddesi ihlalinin mevcut olmadığına karar verir.*

İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanan bu karar Strazburg'da bulunan İnsan Hakları Binasında 2 Kasım 2010 tarihinde yapılan duruşmada açıklanmıştır.

Vincent Berger
Hukukçu Danışman

Jean-Paul Costa
Başkan

Sözleşme m.45/2 ve İç Tüzük m.74/2'ye uygun olarak Yargıçlar Rozakis ve Kovler'in kararı destekleyen görüşleri iş bu karara eklidir.

(Not: Söz konusu görüşler muhalefet şerhi niteliğinde olmaması nedeniyle çevrilmemiştir.)

J.-P.C.
V.B.